

ЛИСТУВАННЯ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА З ОСИПОМ НАЗРУКОМ (1930-1934)

Про письменника Василя Стефаника та науковця і митця Осипа Назарука, події 1920–1930-х рр. в Україні загалом написано чимало досліджень. Однак ці відомості не завжди є вичерпними, зокрема про міжвоєнну рецепцію їхньої громадської праці, художньої творчості, родинних і товариських відносин. Листи В. Стефаника до О. Назарука цінні не лише тим, що сприятимуть повнішому розкриттю цих моментів їхнього життя, а й підтверджуватимуть відому інформацію, наприклад, про риси характеру обох митців (безкорисливість, турбота про близьких, скромність, працелюбність), гідне прижиттєве пошанування сучасниками, піклування ними про чистоту української мови, важкий матеріальний стан, вірність національній справі тощо. Листування свідчить про те, якими тісними були контакти В. Стефаника зі Львовом і О. Назаруком – адже від 1927 р. він майже нікуди не виїжджав з Русова через важку хворобу. З допомогою преси і листів, які диктував синам та родичам, В. Стефаник спілкувався з родиною і товаришами, дізнавався про останні новини. З великою вдячністю і вибаченнями письменник звертався до О. Назарука, який регулярно надсилав йому львівські газети, не вимагаючи термінової оплати, а також допомагав його рідним у скрутний час.

Листування В. Стефаника з О. Назаруком – це ще один джерелознавчий крок до повнішого розкриття діяльності і творчості двох відомих західноукраїнських постатей.

ЛИСТИ

№ 1

Русів, 27/XII 1930.

Високошановний Пане Меценас^{1*}!

Рік кінчиться – треба Вам дякувати не лиш за Ваші часописи², а й за їх зміст і колір. Не мило вдаряє мене наша мова в публіцистиці і популярних виданнях³. Вона надто пригладжена, гладенько намащена і чути в ній старанне чоловіка простого до високого стилю. Видається мені не раз мова в цих виданнях, як перука на голові нашої публіцистики, все ж таки правдиве волосся, хоча й погане, є правдиве. «Нова Зоря»⁴ і «Правда»⁵ відличаються тим, що мають свою фризуру, а крім того «Правда» є знаменито редагована як популярний тижневик. «Нова Зоря» є крійкожива і інтересна.

Мемуари писати мені тяжко, бо треба писати багато за себе, а це неінтересне, або за других та можна бути несправедливим. Впрочім до цікавих мемуарів моє життє було монотонне, не таке блискуче, як Ваше. Як ще трохи погодите, то я з вдячністю при кінці лютого заплачу Вам пренумерату⁶.

Сердечно стискаю Вашу руку
Василь Стефаник⁷.

Центральний державний історичний архів України у Львові (далі – ЦДІА України у Львові), ф. 359, оп. 1, спр. 320, арк. 1-1 зв.

№ 2

Русів, 4/II 1932.

Високошановний Пане Меценасе!

Вибачайте за спізнений лист, не все в мене під руками є секретар⁸, не все я можу диктувати лист, хорую⁹. Я з обов'язку і для власної приємності радо Вам дам 2 примірники моїх творів, як вийдуть друковані, для Вас очевидно з присвятою. Це видають мої приятелі, хоча я не виджу потреби такого видавництва і не надіюся для української публіки від нього користі.

Маю клопіт найти редактора до цієї жаргонової літератури. Старий Стоцький або Василь Сімович задалеко від Львова, не треба писати жаргоном, а принайменше писати таким, який зрозумілий всім, бо наша літературна мова в Галичині це також жаргон о тільки ліпший, що його всі розуміють.

Я дуже є пильний читач «Нової Зорі», більше пильний, як інших українських Газет. Ваш часопис є різкий і знає чого хоче, подібний він до Вас і тому я його радо читаю. Писати я мало пишу, хіба під приму-

* У листуванні звережено правопис Василя Стефаника. – Ред.

сом моїх друзів, думаю, що середні таланти повинні мовчати і не засмічувати і так уже засмічену українську літературу.

Є ще в мене до Вас особисте прошення, тяжко в Галичині не надібати листа, в яким не було-би прозьби, не було-би прошення о протекцію. Є в мене вдова по священникови Олена Плешканова, рідна сестра моєї жінки, вона має вдовичої пенсії 15 зл[отих], має доньку малярку і має надію, що дістане зі станиславівської консисторії якусь запомогу, по яку там недавно подала прозьбу. Якби Ви мали там де помістити своє слово за цю вдову, то вчинили бисьте добре діло, вона Ваша знакома і приклонниця. Як не можна, то не робіть собі з цього нічого, бідувати й так буде.

Сердечно Вас пращаю і буду старатися Вас лично поздоровити, як ще коли буду у Львові.

Василь Стефаник.

ЦДДА України у Львові, ф. 359, оп. 1, спр. 320, арк. 2-3.

№ 3

Русів, б/ІУ 1932.

Високошановний Пане Меценас!

Трохи давніше Ви були написали до мене, щоби, як появиться збірне видання моїх творів, Вам і Редакції дати 2. книжки для вжитку редакційного. Ясна річ, що я радо згодився на це і ще написав, що Вам особисто дам примірник з моєю присвятою тому, що мої симпатії віддавна притягали мене до Назарука як особистости. В тім листі, якого Ви не одержали, було ще написане прошення до Вас, щоби Ви допомогли в Станиславові своїм впливом виведати для сестри моєї жінки Олени Плешканової, вдови по священнику Іванови Плешкані, більшу запомогу. Просьба була мотивована тим, що Плешканова, Ваша давня приклонниця, немає ніякого маєтку, а за те має 15 зл[отих] дару з ласки, має доньку, здібну ученицю Новаківського, малярку і не має здоровля. З цих причин я, як всі Галичане, шукав для неї протекції у Вас. Про це чув дома мій син Кирило, який вчиться тепер у Львові і без мого припоручення звернувся особисто до Вас, щоби цим способом помогти теті, яка їх від маленьких виховала, бо від смерти моєї жінки вона перебуває в мене. Цю нахабність вибачте молодому хлопцеві з причин, що він хотів Вас особисто пізнати і це оправдане і хотів цим способом помогти своїй коханій “цьоці”.

Він доніс, що Ви мого листа з тим прошенням не одержали і тому пишу цей лист. Небіщик муж Іван Плешкан був колегою на теології єпископа Хомишина і тому Ваша місія є лекша в цім випадку, а адреса вдови Олени Плешканової є: Русів, п[овіт] Снятин.

Ви вибачайте, що я Вам у Вашім тяжкім занятті перешкоджаю, та це справа богуугодна і як Ви годні вдові помочи, то вчиніть це, а на мене не гнівайтесь.

Сердечно Вас здоровлю Ваш
Василь Стефаник.

ЦДДА України у Львові, ф. 359, оп. 1, спр. 320, арк. 4-5.

№ 4

Русів, 16/1 1934.

Високошановний Пане Меценас!

Я вже стратив надію, аби Вам заплатити за «Нову Зорю» і за «Правду», разом з здоровлем я стратив і всілякі грошеві доходи. Ювілейний комітет, який видав мою книжку, дав мені лише один примірник книжки і цей один опинився у вязниці, у Дрогобичі в приятеля мого сина. І сталося так, що я не міг дати Вам обіцяних 2 примірники книжки, яко малу рекомпензату за довг. Чи давати авторові одну книжку лишень замість давніших авторських кількох примірників, чи це поступ, то я не знаю. Як по оплаті коштів видавництва дадуть мені решту книжки, то тоді я Вам вишлю ті 2 книжці. То буде запізно і для Вас без вартости. Я від довшого часу добре хорий і не маю надії заплатити Вам залеглі пренумерати. Щиро-сердечно Вам дякую за присилку обох газет, але перестаньте присилати, бо не можу навіть обіцяти Вам, що заплачу. Я Ваш особистий приклонник і пильний читач Ваших газет і буде мені прикро без них, та годі свідомо Вас оббрівувати, що буду платити. Але осміляюся таки просити Вас слідує: Є у мене в Русові, п[овіт] Снятин, молодий господар Матвій Дідух – с[ин] Проця, який оженився з моєю сестрою Тетяною Стефаник і тому що перед роками зробився яко парубок горожанином англійським, потім приїхавши оженився і тепер є заможним господарем в селі. Та все те йому не помагає і власти польські не хочуть дати йому польського горожаньства та можуть силоміць викинути з жінкою і дитиною. Я вже раз через о[тця] професора Йосифа Проця виєднав в єпископа станиславівського Лятишевського, що ще дозволили йому в воевідстві раз вносити прошення о горожаньство. І тут кінчиться моя мудрість, бо я сам не годен поїхати до Станиславова, може би Ви яку раду дали і пораду. Тому з цим листом посилаю до Вас Луку Стефаника могого брата, який у Львові вчиться медицини. Може Ви шасливий на руку і дасьте йому добру раду. Швагер в старостві і в поліції добре записаний.

Стискаю Ваші руки.
Ваш приклонник
Василь Стефаник

ЦДДА України у Львові, ф. 359, оп. 1, спр. 320, арк. 6-7 зв.

№ 5

Русів, 1/X 1934.

Високошановний Пане Меценас!

Я знов диктую до Вас листа і знов з прошенням. Дня 28 вересня ц[ього] р[оку] мій молодий сусід з села Устя Микола Костащук син Івана, роджений 11/XI 1911, ставав перед Єпископом Преосвященним Хомишином і Ректором о[тцем] Бойчуком, щоби його прийняли на перший рік до духовної семінарії. Як звичайно, він бідний, але зате з покликанням і через о[тця] Йосифа Проця найкрасше заопіюваний. Тому осміляюся просити Вас, Високоповажаний Пане Редакторе, щоби Ви цього хлопця умістили за Вашою протекцією в духовній Семінарі в Станиславові. Після слів петента там ще є місце на двох кандидатів і Ви своїм словом зараз допоможете цему Миколі Костащуківі, Ви вже найліпше знаєте до кого звернутися, я знаю лише, що Єпископа Лятишевського тепер нема в Станиславові, мабуть, у Відні. Кому хочете пишійть, бо 13 ц[ього] м[ісяця] вже треба бути в семінарі. Очевидно я дякую дуже за Ваші заходи.

Я вже привик дуже до «Нової Зорі», не лише привик, але вважаю її за одну з найліпших наших часописів. Дякую Вам дуже до кінця цього року за присилку, а на другий рік вже буду пренумерувати.

Сердечний Вам поклін,
з глибоким поважанням і з моїм
власним підписом Василь Стефаник.

ЦДДА України у Львові, ф. 359, оп. 1, спр. 320, арк. 8-10 зв.

ПРИМІТКИ

¹ Так В. Стефаник у листах звертався до О. Назарука (1883-1940) – громадського і політичного діяча, журналіста, публіциста, адвоката, письменника, члена Української християнської (згодом – католицької) організації. Листи писані рукою синів під диктат В. Стефаніка, деякі з них власноручно підписані письменником.

² Мовиться про газети «Правда» і «Нова Зоря».

³ Ідеться не про періодичні видання, якими опікувався О. Назарук, а про часописи загалом.

⁴ «Нова зоря» – газета католицького спрямування, яка виходила у Львові у 1926-1939 рр.

⁵ «Правда» – львівська газета, яка виходила у 1927-1939 рр.

⁶ Передплата.

⁷ Лист і підпис «Василь Стефаник» написані не рукою письменника.

⁸ Одним із секретарів 1932 р. був син В. Стефаніка Кирило, який проживав разом з батьком у Русові. Від червня 1927 р. секретарями В. Стефаніка були його інші сини – Семен і Юрій, можливо, і хтось з родини Плешканів.

⁹ 1927 р. у В. Стефаника загострився артеріосклероз. Взимку 1930 р. його паралізувало. 1931 р. він частково одужав. Див.: Стефаник Ю. Роздуми про батька: Статті про Василя Стефаника. Листи в Україну. – К., 1999. – С. 70-72.

**Публікацію листів і примітки до них підготувала
Лілія СИРОТА**

*Стаття надійшла до редакційної колегії 11.11.2016 р.
Рекомендовано до друку д.ф.н., професором **Бараном Є.М.**,*